

Hyad er sexuel  
overførte  
sygdomme?





Hvad er seksuelt overførte sygdomme?

©PAARISA, Atuakkiorfik, 2002

Udarbejdet i samarbejde med medarbejderne på venereaklinikken i Nuuk

Udgivet af PAARISA

Produktion: Atuakkiorfik

Lay-out: Søren P. W. Olsen

Trykkeri: Nørhaven Book

4. udgave 1. oplag

ISBN 87-558-1778-5

## Hvis du tror, du er smittet

Hvis du har symptomer, der tyder på, at du er smittet med en seksuelt overført sygdom, er det vigtigt, at du bliver undersøgt. Du kan altid henvende dig til sygehuset eller lægeklinikken.

Hvis din partner viser sig at være smittet, skal du altid sørge for selv at blive undersøgt – også selv om du ingen symptomer har. Du kan nemlig godt være smittet uden at kunne mærke det, eller måske får du først symptomer længe efter, at du er smittet.

Sundhedspersonalet har tavshedspligt, d.v.s. at de ikke må sprede viden om, hvem der har smittet hvem og med hvad.

For at bekæmpe smittespredningen skal der ske en opsporing af sex-partnere til folk, der er smittet med en kønssygdom. Det er derfor vigtigt, at man oplyser navn på den/dem, man har været sammen med.

I henhold til forordningen om kønssygdomme, der gælder for smitsomme sygdomme der fortrinsvis smitter ved seksuel kontakt, f.eks. syfilis, gonoré, klamydia, HIV m.m. skal personer, som er smittet lade sig undersøge af en læge.

PAARISA

## Indhold:

Klamydia .....	5
Gonoré .....	6
Syfilis .....	7
Herpes .....	8
Hiv/Aids .....	9-10
Kondylomer .....	11
Andre sexuelt overførte sygdomme ...	12-13
Symtomer ved sygdomme .....	14
Smittesteder .....	15
Sexsygdomme .....	16
Sygehus adresser og tlf. numre .....	17

**Mandlige og kvindelige kønsorganer**  
side 18-19 i den grønlandske del

# Klamydia

## Symptomer

Symptomerne viser sig som regel inden for 7-20 dage efter smitte. Hyppigst er svie ved vandladning. Hos mænd er symptomerne udflåd fra urinrøret og hos kvinder kan der være udflåd fra urinrøret og fra skeden. Nogle kvinder kan få lidt pletblødning ved samleje på grund af betændelse på livmoderhalsen. Mange, der er smittet med klamydia, mærker ikke noget – men kan alligevel smitte andre.

## Smitte

Klamydia er i dag en af de mest almindelige seksuelt overførte sygdomme. Smitter ved samleje. Skyldes en bakterie, *Chlamydia trachomatis*.

## Undersøgelse

Bakterieprøve tages fra urinrøret og hos kvinder også fra livmoderhalsen.

## Behandling

Klamydia er enkel behandling med to antibiotiske tabletter som eengangsdosis. Der går mindst 7-8 dage efter behandling, før man bliver rask.

## Følgerne af ubehandlet sygdom

Klamydiainfektionen kan sprede sig og kan give underlivsbetændelse hos kvinder og betændelse i bitestiklerne hos mænd. Æggeledderne kan blive ømme, nogle gange kan man næsten ikke mærke det. Hvis du ikke bliver behandlet, kan du få problemer, hvis du senere vil have børn. Kronisk betændelse kan forårsage graviditet udenfor livmoderen, eller sterilitet hos kvinder og mænd.

# Gonoré

## Symptomer

De første tegn på gonoré kan vise sig få dage efter smitte med svie ved vandladning og udflåd fra urinrøret hos mænd og fra skeden hos kvinder. Ofte er der kun lette eller ingen symptomer. Men smitten kan alligevel bringes videre.

## Smitte

Gonoré smitter ved samleje. Skyldes en bakterie, *Neisseria gonorrhoeae*.

## Undersøgelse

Udflåd fra urinrøret og livmoderhalsen undersøges i mikroskop. Hvis denne prøve viser tegn på gonoré,

får man behandling allerede ved den første undersøgelse.

## Behandling

Behandles med tabletter som eengangsdosis alt efter vægt.

Følgerne af ubehandlet sygdom

Hvis du har gonoré og ikke får behandling, kan betændelsen sprede sig. Hos kvinder kan underlivsbetændelse skyldes gonoré. Hos mænd kan gonoré give betændelse i bitestiklerne. Det kan skabe problemer, hvis du senere vil have børn.

# Syfilis

## Symptomer

Det første tegn på syfilis er et sår, der viser sig 2-4 uger efter smitte. Oftest på kønsdelene, men såret kan også sidde andre steder, f.eks. på læberne eller ved endetarmen. Måske kommer der hævelse af de lymfekirtler, der er i nærheden af såret. Såret gør ikke ondt og forsvinder efter nogle uger, men du har stadig syfilis, hvis du ikke er blevet behandlet. Et par måneder efter at du er smittet, kan der komme et rødt, småpletet udslæt på krop, arme og ben.

## Smitte

Sygdommen skyldes en bakterie, *Treponema pallidum*. Der er syfilisbakterier i syfilissåret, derfor smitter syfilis især i den periode, hvor der er et syfilissår. Syfilis kan også smitte gennem blod.

Derfor kan en gravid med syfilis smitte sit ufødte barn. Alle gravide får taget en blodprøve for syfilis, derfor er medfødt syfilis stort set udryddet.

## Undersøgelse

Syfilisbakterier fra et sår kan ses i mikroskop. En blodprøve kan med sikkerhed fastslå, om du er smittet med syfilis.

## Behandling

Syfilis behandles med penicillinindsprøjtning. Efter behandling skal nye blodprøver sikre, at du er helt rask.

Følgerne af ubehandlet sygdom

Hvis syfilis ikke bliver behandlet, kan der flere år senere komme alvorlige symptomer fra huden, knogler, hjerne og blodkar.

# Herpes

## Symptomer

Viser sig ofte inden en uge efter smitte med rødme, kløe, smerter og svie på kønsdelene. Senere kommer der små væskefyldte blærer og eventuelt influenzasympptomer med feber. Blærerne brister og bliver til sår, som tørrer ind. Efter 2-3 uger er sårene helet op. Herpesvirus ligger nu i dvale i nervebanerne. Måske får du kun ét udbrud, måske får du gentagne udbrud. Senere udbrud er lettere end det første og går hurtigere over. Mange er smittet med herpesvirus, og de færreste får udbrud.

## Smitte

Skyldes et virus, Herpes Simplex Virus. Herpes smitter ofte ved sex. Der er herpesvirus i de små blærer og sår. Ved mundsex kan herpes på læberne (forkølelessår) smitte til

kønsdelene. Selv om man ikke har udbrud, kan man alligevel smitte med herpesvirus.

## Undersøgelse

Herpesvirus kan påvises i lidt væske fra blærer eller sår. Men herpesudbrud er ofte så karakteristiske, at der ikke er grund til at tage prøver.

## Behandling

Tal med din læge om behandlingsmulighederne. De fleste herpesudbrud er lette og kræver ingen behandling.

Følgerne af ubehandlet sygdom

Hvis du har herpes og er gravid, bør du tale med din læge om det.

Herpesvirus kan overføres til barnet ved fødslen. I nogle tilfælde tilråder man derfor kvinden at føde ved kejsersnit.

# HIV og AIDS

## Symptomer

AIDS skyldes et virus, som kaldes HIV. Dette virus ødelægger kroppens evne til at bekæmpe andre infektioner. Derfor vil de første tegn på HIV være, at kroppen ikke kan forsvare sig mod bakterier, virus, svamp eller andre mikroorganismer. Der kan gå år fra smitte med HIV, til der opstår symptomer på sygdommen AIDS. Når man er smittet med HIV-virus, kan man få influenzalignende symptomer og andre tegn som: udslæt, langvarig træthed og sygdomsfølelse, uforklarligt vægttab, smertefuld tandkødsbetændelse, angreb af svamp, hævede lymfekirtler og nyopståede knuder i huden og nattesved. Der kan også være andre symptomer på sygdommen, og de nævnte symptomer kan være til stede, uden at det behøver at betyde, at man har HIV.

## Smitte

HIV smitter ved sex. HIV

findes især i blod, sæd og skedeseekret. HIV kan, ud over ved sexuel samvær, også smitte, hvis du får blod fra én, der er smittet, over i dit eget blod.

## Undersøgelse

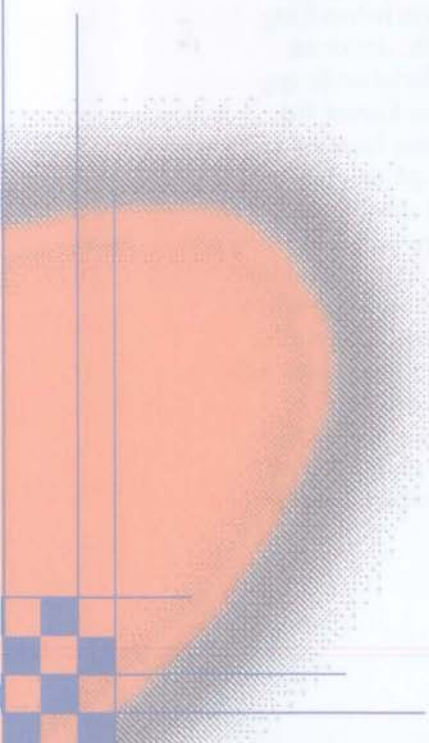
En blodprøve kan vise, om du har antistoffer mod HIV. Der går et par måneder fra smitte, til antistoffer kan påvises i blodet.

## Behandling

Der findes i dag ingen behandling, der kan bekæmpe HIV og derfor heller ingen behandling mod AIDS, der er en dødeligt forløbende sygdom. Visse former for medicin kan hæmme HIV, som man på den måde undgår at udvikle AIDS eller stoppe den helt. Men man kan ikke med sikkerhed sige, hvor længe man skal tage medicinen eller hvor længe medicinen holder. Der er forskellige bivirkninger ved medicinen, som man i de fleste tilfælde kommer over.

Andre HIV- eller AIDS-lignende sygdomme, kan behandles i de fleste tilfælde. Medicinen kan ikke kurere HIV og AIDS. Følgerne af ubehandlet sygdom  
HIV-smittede tilrådes ikke at blive gravide. Hvis du er smittet med HIV, kan

HIV overføres til barnet under graviditeten og fødslen. Hvis HIV-virus ikke bliver behandlet (se symptomer), udvikles sygdommen til AIDS, der svækker immunforsvaret, og man kan få kræft eller andre livstruende infektioner.



# Kondylomer

## Symptomer

Kondylomer er små vortelignende knopper. De sidder enkeltvis eller i grupper. Der kan gå uger eller måneder fra smitte, til der kommer synlige kondylomer. Kvinder får oftest kondylomer på skamlæberne og ved skedeindgangen, sjældnere i skeden og på livmoderhalsen. Mænd får oftest kondylomer på penis, specielt ved forhuden og ved urinrørsåbningen. Kondylomer kan også sidde rundt om og inden for endetarmsåbningen, både hos kvinder og mænd. Som regel mærker du ikke noget, hvis du har kondylomer.

## Smitte

Kondylomer ses hyppigt hos unge. Skyldes et virus, Humant Papillom Virus. Kondylomvirus overføres ved sexuel kontakt. Flere og flere får sygdommen.

## Undersøgelse

Kondylomer kan være

svære at få øje på. Lægen eller på veneriaklinikken er man trænet i at se dem.

## Behandling

Pensling med podofyllin 1 gange ugentligt gennem nogle uger. Gravide pensles ikke. Det kan tage lang tid at behandle kondylomer. Podofyllin virker ætsende og skal derfor vaskes af efter nogle timer. Kondylomer kan også behandles med frysning eller fjernes i lokalbedøvelse. De kan også fjernes ved en mindre operation.

## Følgerne af ubehandlet sygdom

Kondylomvirus kan muligvis spille en rolle ved udvikling af livmoderhalskræft. Hvis du som kvinde har kondylomer, eller din partner har kondylomer, bør du få taget en celleprøve fra livmoderhalsen.

## Andre sexuelt overførte sygdomme

### Trichomonas

Trichomonas er en hyppig årsag til betændelse i skeden. Overføres ofte ved sexuel kontakt. Hos kvinder kan der et par uger efter smitte komme et gullig-grønt, ildelugtende udflåd fra skeden. Nogle kvinder får kun sjældent symptomer. Og mænd får sjældent symptomer. Trichomonas er let at behandle med tabletter. Din partner skal behandles samtidig.

### Svamp (Candida)

En hyppig årsag til betændelse i skeden. Candida er en gærsvamp, som mange kvinder har i skeden. I de fleste tilfælde er den ikke sexuelt overført. Candida behøver ikke at give symptomer. Hvis der kommer symptomer, er det især som kløe, rødme eller svie i skeden. Der kan også komme et øget hvidligt udflåd. Hos mænd er candida ofte sexuelt overført og viser sig som kløe og rødt udslæt på penis. Candida behandles med stikpiller, creme eller

tabletter.

### Fnat

Fnat skyldes en mide. Fnatmiden måler under 1 mm. Hunmiden borer sig ned i den øverste del af huden og lægger æg. Fnat smitter ved kropskontakt. Derfor kan fnat også smitte ved sex. Fnat giver hudkløe 2-3 uger efter smitte. Kløen er tit værst på fingre og hænder, og især når du kommer i en varm seng. Fnat er let at behandle med et fnatmiddel, som du får hos lægen. Husk at dine nærmeste kontakter – også forældre og søskende, som du bor sammen med, bør behandles samtidig.

### Fladlus

Der findes forskellige slags lus. Fladlus sætter sig i kønshårene. Derfor kan fladlus overføres ved sex. Hvis du har kløe i de behårede områder omkring kønsdelene, kan det skyldes fladlus. Fladlus er let at behandle med en shampoo, som kan fås hos lægen.

## Andre seksuelt overførte sygdomme

Uspecifik infektion i urinrør hos mænd.

Uspecifik infektion i livmoderhals hos kvinder.

Det kan af og til være svært med sikkerhed at vide, hvilke bakterier som forårsager betændelse i urinrør eller livmoderhals. Betændelsen kaldes så uspecifik. Den kan enten være seksuelt overført eller også kan den skyldes normalt forekommende bakterier, som er øget i så høj grad, at de forårsager en betændelses tilstand.

### Udbredelse

Hos ca. halvdelen af alle mænd, som henvender sig på grund af urinrørsbetændelse, kan man ikke påvise bakterier; i den anden halvdel af tilfældene kan klamydia og/eller gonoré påvises. Også hos kvinder er uspecifik betændelse almindelig.

### Symptomer

Udflåd fra urinrør eller skede. Svie når man tisser. Mange har kun ganske få gener.

Følgerne af ubehandlet sygdom Ligesom i ubehandlet klamydia, kan der opstå betændelse i æggeledderne, blærehalskirtlen

og bitestiklerne, hvis sygdommen ikke bliver behandlet.

### Undersøgelser

Infektionen er lettest at påvise hos mænd. Prøve fra urinrørsåbningen undersøges i mikroskop og viser et øget antal betændelsesceller ligesom ved klamydiainfektion. Hos kvinder er antallet af betændelsesceller også forøget i prøver fra urinrør, skede og livmoderhals. Livmoderhalsen er inflammeret og der er betændelsesagtig udflåd. I prøverne ses ingen klamydia eller gonorébakterier, men af og til kan man påvise klamydia eller gonoré hos partneren.

### Behandling

Behandles med antibiotika i form af tabletter eller kapsler på samme måde som ved klamydiainfektion.

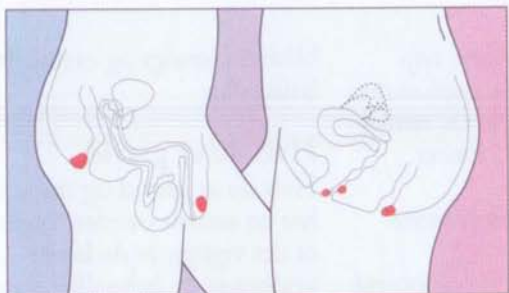
### Partnerkontrol

Uspecifik betændelse er ikke altid seksuelt overført. Nuværende partner bør dog altid undersøges og behandles.

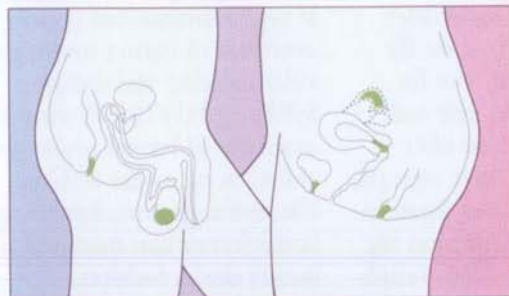
## Symptomer ved sygdomme

	KLAMYDIA	GONORÉ	SYFILIS	HERPES	HIV/AIDS	KOLDYLOMER	TRICHOMONAS	SVAMP (Candida)	KILAAAT (fnat)	LUS
Udflåd	✗	✗					✗	✗		
Svie ved vandladning	✗	✗		✗				✗		
Sår			✗	✗						
Kløe				✗			✗		✗	✗
Knopper			✗	✗		✗			✗	
Hævede kirtler			✗	✗	✗					
Hududslet			✗		✗			✗	✗	
Symptomer										

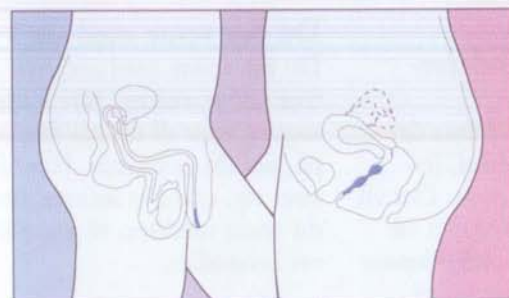
# Smittesteder



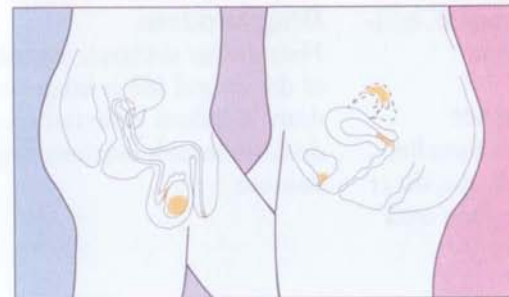
Syfilis  
og Herpes



Gonoré  
infeksjoner



Gardnerella,  
Trichomonas,  
Svamp



Chlamydia  
infeksjoner

# Sexsygdomme

- eller seksuelt overførte sygdomme – er alle de sygdomme, du kan få ved sex, d.v.s. samleje eller andet seksuelt samvær.

Hvordan viser sygdommene sig?

De seksuelt overførte sygdomme viser sig på forskellige måder. Nogle viser sig ved, at du får udflåd fra urinrøret eller fra skeden. Andre giver svie ved vandladning. Sår, kløe eller knopper kan også være tegn på, at du er blevet smittet, ligesom nogle af sygdommene viser sig ved hævede kirtler eller hududslæt.

## Sådan foregår undersøgelsen

Ved undersøgelsen bliver der taget prøver fra skeden, livmoderhalsen, urinrøret. Der vil som regel også blive taget en blodprøve. Hvor mange prøver og hvilke prøver, der bliver taget, vil bl.a. afhænge af, hvilke symptomer du har.

## Tal med din partner

Det er vigtigt, at du fortæller din partner, hvis du tror, du er smittet. Så kan hun/han også

blive undersøgt og eventuelt behandlet.

## Hvis du er gravid

Hvis du er gravid og tror du har en seksuelt overført sygdom, er det vigtigt, at du bliver undersøgt og behandlet. Nogle af sygdommene kan nemlig overføres til barnet under graviditeten eller ved fødslen. Syfilis og HIV/AIDS-virus kan overføres til barnet under graviditeten og under fødslen. Klamydia, gonoré, herpes og kondylomer kan overføres til barnet under fødslen.

## Du bør vente med sex

Du bør vente med sex, hvis du tror, du er smittet. Bliv undersøgt og vent til du har fået svar på, om du er smittet. Hvis det viser sig, at du er smittet, bør du vente med sex, til du er blevet behandlet.

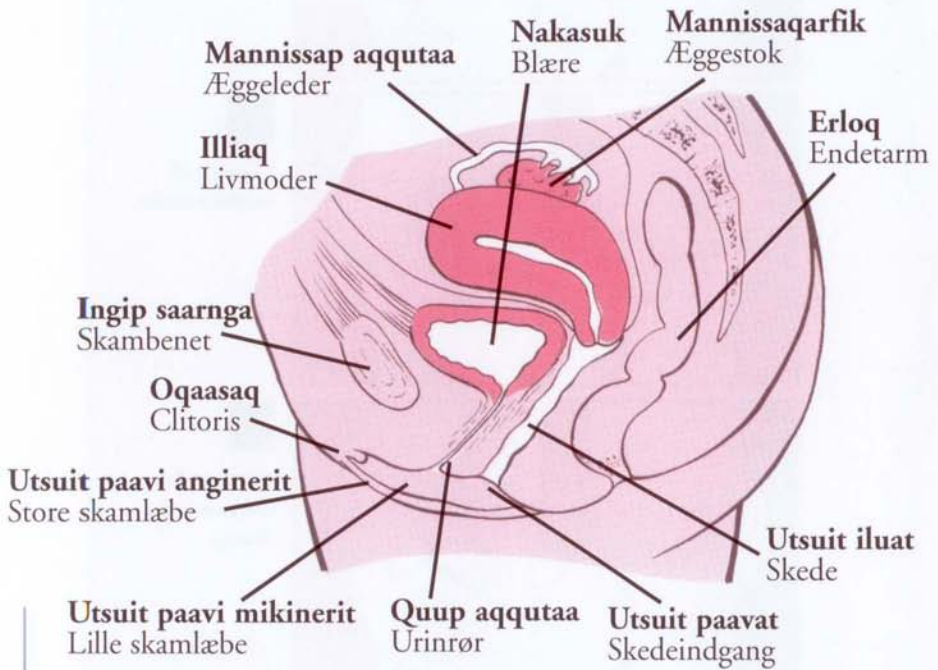
## Brug kondom

Hvis du har skiftende partnere, er det en god idé at bruge kondom. Kondom beskytter mod de fleste seksuelt overførte sygdomme.

## Napparsimaviit adressii tlf. normuili: Adresser og tlf. numre for sygehuse:

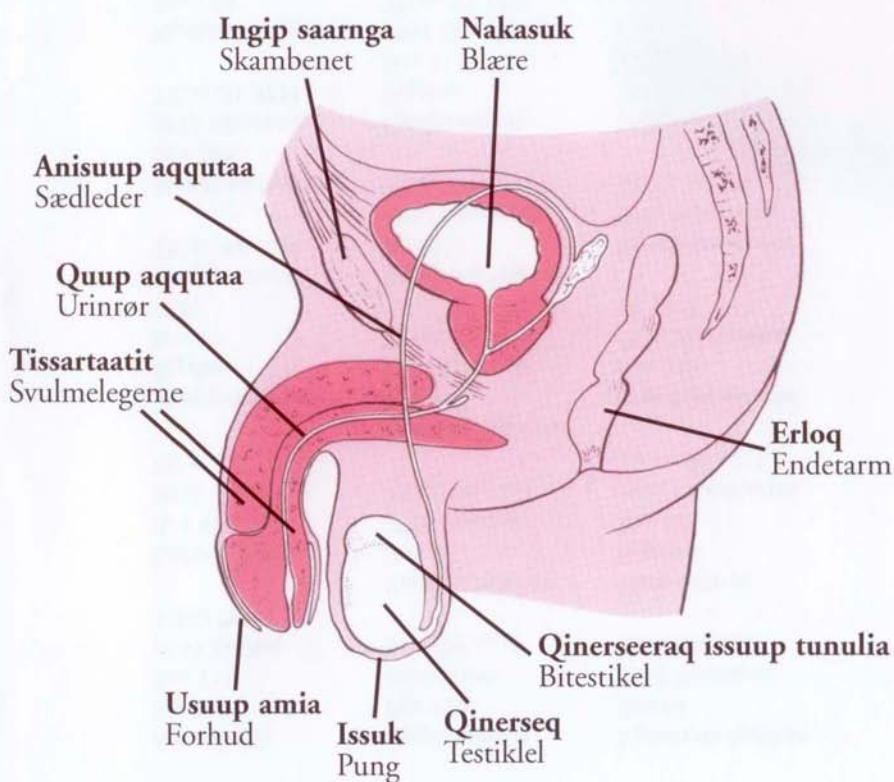
<b>Aasiaat Sygehus</b> Box 212 3950 Aasiaat Tlf.nr. 89 2211	<b>DIH</b> Box 1001 3900 Nuuk 34 4000	<b>Sisimiut Sygehus</b> Box 1013 3911 Sisimiut Tlf.nr. 86 4211
<b>Ammassalik Sygehus</b> Box 116 3913 Tasiilaq Tlf.nr. 98 1211	<b>Lægeklinikken</b> Box 1001 3900 Nuuk 34 4400	<b>Upernavik Sygehus</b> Box 64 3962 Upernavik Tlf.nr. 96 1211
<b>Ilulissat Sygehus</b> Box 514 3952 Ilulissat Tlf.nr. 94 3211	<b>Paamiut Sygehus</b> Box 98 3940 Paamiut Tlf.nr. 68 1211	<b>Uummannaq Sygehus</b> Box 191 3961 Uummannaq Tlf.nr. 95 1211
<b>Ittoqqortoormiit Sygehus</b> Box 10 3980	<b>Qaanaaq Sygehus</b> Box 94 3971 Qaanaaq Tlf.nr. 97 1011	<b>Sygeplejestationen</b> Box 548 3955 Kangaatsiaq 87 1011
<b>Ittoqqortoormiit</b> Tlf.nr. 99 1011	<b>Qaqortoq Sygehus</b> Box 512 3920 Qaqortoq Tlf.nr. 64 2211	<b>Sygeplejestationen</b> 3921 Narsarsuaq Tlf.nr. 66 5211
<b>Maniitsoq Sygehus</b> Box 103 3912 Maniitsoq Tlf.nr. 81 3211	<b>Qasigiannguit Sygehus</b> Box 114 3951 Qasigianngui Tlf.nr. 91 1211	<b>Sygeplejestationen</b> 3910 Kangerlussuaq Tlf.nr. 84 1211
<b>Nanortalik Sygehus</b> Box 169 3922 Nanortalik Tlf.nr. 61 3211	<b>Qeqertarsuaq Sygehus</b> Box 66 3953 Qeqertarsuaq Tlf.nr. 92 1211	
<b>Narsaq Sygehus</b> Box 32 3921 Narsaq Tlf.nr. 66 1211		

# Arnap angutillu



Kvindelige og man

# kinguaassiuutaat



# dlige kønsorganer